

برساخت‌گرایی اجتماعی، دوران کودکی و تعلیم و تربیت

دکتر رضا شیخه



روش‌شناسان



جامعه‌شناسان

سرشناسه: شیخه، رضا، ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور: برساخت‌گرایی اجتماعی، دوران کودکی و تعلیم و تربیت
تألیف: رضا شیخه

مشخصات نشر: جامعه‌شناسان، روش‌شناسان
مشخصات ظاهری: ۲۰۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۵۲۰-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه
موضوع: برساخت‌گرایی اجتماعی
موضوع: Social constructionism

دیندی: ۱۰۹۳ HM
رده‌بندی دیویی: ۳۰۲
شماره کتابشناسی: ۵۷۳۵۹۱۸
با همکاری انتشارات روش‌شناسان



روش‌شناسان



جامعه‌شناسان

برساخت‌گرایی اجتماعی، دوران کودکی و تعلیم و تربیت
رضا شیخه

چاپ اول: ۱۳۹۸ تهران/ تعداد ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان/ مجتمع چاپ و صحافی لیت. رافی: طیف‌نگار
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۵۲۰-۶
همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است.

حروفچینی، نمونه‌خوانی و صفحه‌آرایی: جامعه‌شناسان
ویراستاری: گروه ویراستاری انتشارات جامعه‌شناسان

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:

تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب اصلی

دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷

کتابفروشی جامعه‌شناسان

تلفن: ۶۶۹۵۹۶۸۰، ۸۱، ۶۶۰۰۰۰۵۱

تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب
۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف
(ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.JAMEESHENASAN.COM
Email: Sociologists15@gmail.com

فهرست

مقدمه..... ۹

فصل ۱: برساخت‌گرایی اجتماعی: مسائل و موضوعات بنیادین..... ۱۱

۱-۱. معنای لغوی برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۱۱

۱-۲. تعریف اصطلاحی برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۱۲

۱-۳. انواع برساخت‌گرایی..... ۱۲

۱-۴. اهداف برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۱۴

۱-۵. اشتراکات برساخت‌گرایان اجتماعی..... ۱۵

۱-۶. خاستگاه‌های برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۱۹

۱-۷. خاستگاه برساخت‌گرایی اجتماعی در جامعه‌شناسی..... ۱۹

۱-۸. خاستگاه برساخت‌گرایی اجتماعی در فلسفه..... ۲۳

۱-۹. خاستگاه برساخت‌گرایی اجتماعی در روان‌شناسی..... ۲۶

خلاصه فصل..... ۲۹

فصل ۲: مبانی فلسفی و جامعه‌شناسی برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۳۱

۲-۱. مبنای هستی‌شناسی برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۳۱

۲-۲. واقعیت از منظر برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۳۴

۲-۳. تحلیل مبنای معرفت‌شناسی برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۴۰

۲-۴. تحلیل ماهیت معرفت از منظر برساخت‌گرایی اجتماعی..... ۴۲

۲-۵. تحلیل معرفت‌گزاره‌ای..... ۴۳

۴۶	۲-۶. معرفت‌شناسی پست‌مدرن
۴۸	۲-۷. روایت برساخته‌انگارانه از معرفت
۵۱	۲-۸. گرایش‌ات معرفت‌شناختی برساخت‌گرایان اجتماعی
۵۳	۲-۹. ویژگی‌های معرفت برساخت‌گرایانه
۵۶	۲-۱۰. مبنای ارزش‌شناسی برساخت‌گرایی اجتماعی
۵۶	۲-۱۱. نسبیت‌گرایی اخلاقی برساخت‌گرایی اجتماعی
۶۰	۲-۱۲. مبنای انسان‌شناسی برساخت‌گرایی اجتماعی
۶۱	۲-۱۳. نگاه ضد ذات‌باورانه برساخت‌گرایی اجتماعی به انسان
۶۵	۲-۱۴. هویت از منظر برساخت‌گرایی اجتماعی
۶۷	۲-۱۵. خود، جامعه‌ای
۶۸	۲-۱۶. خود، روابط
۷۰	۲-۱۷. بررسی عادلانه در وی‌برد برساخت‌گرایی اجتماعی
۷۱	۲-۱۸. جاگیری در تعادل
۷۲	۲-۱۹. بررسی عاملیت فردی از نظر برساخت‌گرایی اجتماعی
۷۴	۲-۲۰. مبنای جامعه‌شناسی برساخت‌گرایی اجتماعی
۷۴	۲-۲۱. اصالت فرد و اصالت جامعه
۷۷	خلاصه فصل

فصل ۳: برساخت‌گرایی اجتماعی در زمینه دوران کودکی ۷۹

۸۰	مقدمه
۸۰	۳-۱. معنای برساخت اجتماعی دوران کودکی
۸۴	۳-۲. خاستگاه تاریخی برساخت‌گرایی اجتماعی در زمینه دوران کودکی
۸۶	۳-۳. برساخت‌گرایان اجتماعی دوران کودکی
۸۷	۳-۴. پست‌مدرنیسم
۹۴	۳-۵. پسااختارگرایی فمینیست
۹۴	۳-۶. دوران کودکی از منظر پسااختارگرایان فمینیست
۹۶	۳-۷. پسااستعمارگرایی
۹۹	۳-۸. جامعه‌شناسی دوران کودکی
۱۰۰	۳-۹. دوران کودکی در جامعه‌شناسی کلاسیک

۱۰-۳. انتقادات وارد شده بر نظریه جامعه‌پذیری	۱۰۵
۱۱-۳. جامعه‌شناسی جدید دوران کودکی	۱۰۸
۱۲-۳. سیمای دوران کودکی در برساخت‌گرایی اجتماعی	۱۲۲
۱۳-۳. سیمای کودک از منظر برساخت‌گرایان اجتماعی	۱۲۲
۱۴-۳. تأثیر کنوانسیون حقوق کودک بر عاملیت اجتماعی کودکان	۱۲۳
خلاصه فصل	۱۲۵

فصل ۴: برساخت‌گرایی اجتماعی و تعلیم و تربیت دوران کودکی ۱۲۷

مقدمه	۱۲۷
۱-۴. نگاه بر نهاد تعلیم و تربیت در رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی	۱۲۸
۲-۴. استعارات جامعه‌شناسی برساخت‌گرایانه برای تعلیم و تربیت دوران کودکی	۱۳۱
۳-۴. یادگیری در رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی	۱۳۵
۴-۴. استلزام گفت‌وگو، رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی برای یادگیری	۱۳۹
۵-۴. محتوای برنامه درسی تعلیم و تربیت، در دوران کودکی	۱۳۹
۶-۴. ویژگی‌های یادگیرنده در رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی	۱۴۳
۷-۴. فضا و محیط مدرسه	۱۴۵
۸-۴. ویژگی مربیان و معلمان و روابط آن‌ها با دانش‌آموز	۱۴۶
۹-۴. پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان	۱۴۷
۱۰-۴. روش آموزش و یادگیری	۱۵۰
۱۱-۴. استلزامات برساخت‌گرایی اجتماعی برای تربیت اخلاقی	۱۵۲
۱۲-۴. استلزام برساخت‌گرایی اجتماعی در حوزه تعلیم و تربیت چند فرهنگی	۱۵۴
۱۳-۴. ماهیت تفکر و آموزش تفکر به کودک در رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی	۱۵۷
۱۴-۴. پرورش روحیه تفکر نقادانه در یادگیرندگان	۱۶۰
خلاصه فصل	۱۶۲

فصل ۵: برساخت‌گرایی اجتماعی، سازنده‌گرایی، علم، تفسیرگرایی و

گردند تئوری ۱۶۵

۱-۵. برساخت‌گرایی اجتماعی و سازنده‌گرایی	۱۶۶
۲-۵. تفاوت برساخت‌گرایی اجتماعی با سازنده‌گرایی	۱۶۹

- ۵-۳. بر ساخت‌گرایی اجتماعی و علم..... ۱۷۲
- ۵-۴. بر ساخت‌گرایی اجتماعی و تفسیرگرایی..... ۱۷۴
- ۵-۵. بر ساخت‌گرایی اجتماعی و گرندد تئوری یا نظریه داده بنیاد..... ۱۷۵
- ۵-۶. نقد و نظر..... ۱۷۶

کتابنامه..... ۱۸۷

۱. منابع فارسی..... ۱۸۷

۲. منابع لاتین..... ۱۹۲

فهرست جداول

جدول ۱-۴: محترمانه و ادب آموزشی..... ۱۴۳

جدول ۲-۴: ویژگی‌های دیگر: ه..... ۱۴۴

جدول ۳-۴: ویژگی‌ها و وظایف معلمان..... ۱۴۹

مقدمه

برساخت‌گرایی اجتماعی یک رویکرد وسیع و متنوع در علوم اجتماعی و علم انسانی است که در سالیان اخیر توانسته است جایگاهی نیز برای خود فراهم آورد. کارهای صورت گرفته مبتنی بر برساخت‌گرایی اجتماعی در دو دهه اخیر، در این اثر حکایت دارند که برساخت‌گرایی اجتماعی به جایگاه یک «عین» یا «ابزار» (برو، ۱۹۹۵)، رسیده است. برساخت‌گرایی اجتماعی آشکارا در تقابل با رویکردهای پوزیتیویسم، تجربه‌گرایی، واقع‌گرایی خام و به‌طور کلی دیدگاه‌های مدرنسم قرار می‌گیرد که به تحقق بسیاری از واقعیات مربوط به جهان کلاماً مفل از انسان‌ها باور دارند. برساخت‌گرایی وامدار رشته‌های چندی از جمله فلسفه، جامعه‌شناسی و زبان‌شناسی است و به همین سبب می‌توان گفت که از سرشتی بینارشته‌ای برخوردار است.

رویکرد، برساخت‌گرایی اجتماعی با هدف انتقادی خود بسیاری از مسائل و موضوعات را که به‌طور نظامند «طبیعی» پنداشته شده‌اند به چالش کشیده است. دوران کودکی از موضوعاتی است که متناز از روان‌شناسی رشدی، «دورانی طبیعی» و «جهان‌شمول» لحاظ شده است. به همین منظور برساخت‌گرایی اجتماعی طبیعی و جهان‌شمول بودن دوران کودکی را، «طور بنیادی با چالش مواجه ساخته است و رویکردی برساخت‌گرایانه نسبت به آن اتخاذ نموده است. هر رویکردی دلالت‌های خاصی نیز برای تعلیم و تربیت به‌همراه دارد. از این‌رو، هدف این اثر بررسی مفروضه‌ها و مبانی بنیادین رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی است. همچنین به مطالعه موردی برساخت‌گرایی اجتماعی در زمینه دوران کودکی پرداخته می‌شود و

دلالت‌های برساخت‌گرایی اجتماعی برای عرصه‌های عملی تعلیم و تربیت دوران کودکی ارائه می‌شوند.^۱

کتاب در پنج فصل تنظیم شده است. فصل نخست به تعریف برساخت‌گرایی اجتماعی و موضوعات و مسائل بنیادین پیرامون آن اختصاص یافته است.

ترکز فصل دوم بر تحلیل مبانی فلسفی و جامعه‌شناسی رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی است. فصل سوم شامل یک مطالعه موردی است، یعنی برساخت‌گرایی اجتماعی در زمینه دوران کودکی مورد بررسی قرار گرفته است. تمرکز اصل چهارم بر ارائه دلالت‌های برساخت‌گرایی اجتماعی برای حوزه‌های عملی - علم و تربیت دوران کودکی است. و نهایتاً فصل پنجم شامل دو بخش است. بخش نخست ارتباط برساخت‌گرایی اجتماعی با اصطلاحاتی همچون «سازنده‌گاری»، علم، تفسیرگرایی و گرند تئوری مورد بررسی قرار گرفته است و بخش دوم مشتمل بر سنجش و ارزیابی رویکرد برساخت‌گرایی اجتماعی به‌طور عام و برساخت‌گرایی اجتماعی دوران کودکی به‌طور خاص است.

۱. کتاب برگرفته از رساله دکتری مؤلف با عنوان بررسی تحلیلی مبانی برساخت‌گرایی اجتماعی درباره دوران کودکی و استدلالات تربیتی آن است.